ЛІТЕРАТУРА
1. Вербець В.В. Діагностика якості освіти у вищому навчальному закладі: пошуки, проблеми та перспективи / ред. С. Щудло, П. Длугош // Молодіжна політика: проблеми та перспективи: збірник наукових праць. – Дрогобич – Жешув: «Трек ЛДТ», 2016. – Вип. 7. – С. 256-263.
2. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічного дослідження: навчально-методичний посібник / В.В. Вербець. – [2-е вид. доп. і перероб.]. – Рівне: РДГУ, Інститут соціальних досліджень, 2008. – 231 с.
3. Вербець В.В. Моніторинг навчально-виховного процесу: навчально-методичний посібник / В.В. Вербець. – Рівне: РДГУ, Інститут соціальних досліджень, 2008. – 9 с.
4. Мудрик А.В. Социальная педагогика: учеб. для студ. пед. вузов / под ред. В.А. Сластенина. – М.: Академия, 2000. – 357 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Перспективні напрями розвитку соціальної психології в контексті реальних потреб суспільства / Л. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С.16-27.
6. Сокурянська Л. Громадянська ідентичність сучасного українського студентства: чинники конструювання / наук. ред. С.А. Щудло // Молодіжна політика: проблеми та перспективи. – Вип. 3. – Дрогобич: ДДПУ, 2011. – С. 360-364.
7. Сокурянська Л. Методологічні та методичні проблеми міжнародних компаративних досліджень студентської молоді / ред. С. Щудло, П. Длугош // Молодіжна політика: проблеми та перспективи: збірник наукових праць. – Дрогобич – Жешув: «Трек ЛТД», 2016. – Вип.7. – С. 228-234.
8. Щудло С.А. Вища освіта у пошуку якості: QUO VADIS / С.А. Щудло. – Харків – Дрогобич: Коло, 2012. – 340 с.;
9. Яковлєв Д. Освітня політика чи політика versus освіта? / ред. С. Щудло, П. Длугош // Молодіжна політика: проблеми та перспективи: збірник наукових праць. – Дрогобич – Жешув: «Трек ЛДТ», 2016. – Вип. 7. – С. 239-245.

В.В. ВЕРБЕЦ. МОНИТОРИНГ ЭСКАЛАЦИИ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ДИСКОМФОРТА ЛИЧНОСТИ

Резюме. *В статье анализируется эскалация социально-психологического дискомфорта молодёжной среды в контексте социальных трансформаций украинского общества, предлагаются результаты социально-педагогического мониторинга ценностных ориентаций студенческой молодёжи, представляются рекомендации перевода конфликтного потенциала индивида в социально-продуктивный компонент.*

Ключевые слова: *социально-психологический мониторинг, конфликтный потенциал, молодёжная среда, эскалация дискомфорта.*

V.V. VERBETS. MONITORING ESCALATION OF PERSONAL SOCIAL-PSYCHOLOGICAL DISCOMFORT

The summary. *The article deals with the escalation of the social-psychological intensity in the youth surroundings in the context of the social transformation in the Ukrainian society. It is also represented the results of the social-pedagogical monitoring of the youth' values orientations and proposed the recommendations concerning an individual potential in the social productive sphere.*

Key words: *social and pedagogical monitoring, conflict potential, youth surroundings, escalation of intensity.*

Рекомендовано до друку.
Д-р. психол. наук, проф. Р.В. Павелків.

Одержано редакцією 22.04.2016 р.

УДК 371.302 **Т.Ю. ГАЛАТЮК**

ЗМІСТ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ

Резюме. *У статті розглядається зміст поняття методологічної культури учня в контексті природничої освіти, визначено її основні компоненти та зв'язки між ними. Показано, що методологічна культура є важливою дидактичною категорією, компонентом природничої освіти, що визначає успішність навчально-пізнавальної діяльності.*

Ключові слова: *методологічна культура, навчально-пізнавальна діяльність, парадигма природничої освіти, дидактична категорія.*

Постановка проблеми. Парадигмальні зрушення сучасної української освіти спрямовані на посилення її гуманітарної компоненти, пошуки ефективних методик і технологій розвитку життєтворчої компетентності людини, її креативності, формування власної дослідницької позиції, готовності вирішувати проблеми, які виникатимуть у майбутньому житті [4].

Зміст поняття "освітня парадигма" є неоднозначним і багатогранним. Це феномен, який має свою теоретичну та методологічну основу і визначається сукупністю відповідних установок, ідей, поглядів, переконань, понять, уявлень, фундаментальних знань, цінностей і технологічних прийомів, що визначають універсальну модель пізнання і організації освітнього процесу та прийняття наукових рішень [11].

© Т.Ю. Галатюк, 2016

Сучасна парадигма освіти, зокрема й природничої, характеризується культурно-орієнтуючою спрямованістю, яка полягає у визначенні моделей культурної активності та ціннісно-мотиваційній орієнтації. Засадничим принципом освіти стає принцип світоглядного і культурного самовизначення особистості. Це відображено у сучасному Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, що ґрунтується на засадах діяльнісного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного підходів, що реалізуються в усіх освітніх галузях, зокрема у галузі "Природознавство" [6]. Учень розглядається не тільки як об'єкт навчання, а як суб'єкт навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно він повинен володіти методологічною культурою, що визначається особливою організацією знань, когнітивних умінь, навичок, потреб, цінностей і мотивів у контексті навчально-пізнавальної діяльності.

Слід зазначити, що методологічна культура учнів, як цілісна дидактична категорія, поки не привертає до себе належної уваги учасників навчально-виховного процесу та дидактичних досліджень. У практиці навчання природничих предметів в загальноосвітній школі традиційно більша увага приділяється засвоєнню предметних знань. Методологічні знання, що лежать в основі методологічної культури, знаходяться на другому плані.

Відповідно, існує *суперечність* між об'єктивною потребою у розвитку методологічної культури учнів та навчальною практикою. Це породжує *проблему*, актуальність якої стає очевидною особливо в умовах особистісно зорієнтованого навчання, при реалізації компетентнісного та діяльнісного підходів у визначенні цілей та результатів навчально-виховного процесу.

Практика показує, що відсутні методологічні знання в процесі вивчення природничих предметів є причиною неякісного засвоєння учнями предметних знань. Наведемо аргументи на прикладі навчання фізики. Як відомо, основу предметних фізичних знань становлять наукові теорії, які будуються на модельному відображенні дійсності. Проте, як показує практика, учні часто ототожнюють наочно-образні та ідеальні моделі з реальними об'єктами, переносячи зовнішні ознаки матеріальних та ідеальних моделей на реальні об'єкти та явища. Це свідчить про нерозуміння відмінності між реальним об'єктом і його моделлю, яка в більшості випадків є результатом ідеалізації, абстрагування та узагальнення. Ймовірно, такий результат обумовлений системою навчання, яка заснована на передачі готової інформації, що сприяє засвоєнню знань на рівні формального запам'ятовування. Як результат, теоретична модель фізичного явища засвоюється на рівні формального відтворення. Як показує практика, така модель є "мертвою", тобто на суб'єктивному рівні вона не може бути евристичним засобом навчальної творчості. Очевидно, що вирішення проблеми лежить у методологічній площині й пов'язане з формуванням методологічної культури.

Особливість природничих предметів (фізики, астрономії, хімії, біології) полягає в тому, що в процесі їх вивчення реалізується широкий спектр методів і прийомів емпіричного й теоретичного рівнів наукового пізнання [1; 2; 3]. Це вказує на те, що природничі предмети мають потужний потенціал формування методологічної культури навчально-пізнавальної діяльності. Отже, немає сумніву, що у контексті сучасної парадигми природничої освіти методологічна культура є важливою дидактичної категорією, яка відображає інтегральну якість учня – суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Існує практична необхідність, а також і науковий інтерес, розглянути методологічну культуру як дидактичну категорію, що характеризує суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності, розкрити її суть, проаналізувати зміст, структуру та механізм формування у контексті сучасної парадигми природничої освіти, що ґрунтується на особистісно зорієнтованому, діяльнісному, компетентнісному підходах до організації процесу навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу літературних джерел та нормативних документів [2; 3; 5; 6] свідчить, що важливим критерієм якості природничої освіти є знання методів наукового пізнання й уміння застосовувати їх на практиці. Йдеться про методологічну грамотність – знання методів науки, методів наукового пізнання як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях. І це не випадково. Зауважимо, що з точки зору психологічної концепції нормативної творчості, методологічні знання є засобом творчої навчально-пізнавальної діяльності і одночасно її продуктом, тобто надбанням творчого досвіду [2; 7]. Як відомо, творча діяльність, якщо характеризувати її на основі системно-структурного аналізу, відрізняється від репродуктивної діяльності тим, що такі її структурні компоненти, як *предмет*, *засоби, процедура* і *умови* чітко не визначені або характеризуються високим рівнем узагальнення [2]. Якщо звернутися до поняття "орієнтувальна основа діяльності", яке прийнято в теорії поетапного формування розумових дій, то стає зрозуміло, що методологічні знання складають орієнтувальну основу творчої пізнавальної діяльності високого рівня узагальнення. Орієнтувальна основа навчально-пізнавальної діяльності – це система знань про сукупність засобів, прийомів, ситуацій та відповідних їм процедур, якими необхідно скористатися, щоб досягти успіху в розв'язуванні конкретної пізнавальної проблеми. Це поняття вбирає в себе знання про усі компоненти діяльності: предмет, засоби, процедуру, умови.

У літературних джерелах [5; 8], присвячених культурологічному підходу до організації навчального процесу, наголошується на тому, що найголовнішим атрибутом, властивістю людського існування є культура, а найважливішою стороною культури особистості є методологічна культура. У центрі культури завжди знаходиться людина. Вона створює культуру, яка в свою чергу формує особистість. Методологічна культура – це специфічна категорія, яка використовується при аналізі індивідуального мислення, поведінки, діяльності людини, а не тільки в контексті методології науки.

У педагогічних джерелах поняття “методологічна культура” у контексті навчальної діяльності зустрічається нечасто. Як показує аналіз літератури [5; 8; 9], відповідь на запитання: що таке методологічна культура слід шукати у “трикутнику”: *культура – методологія – діяльність*.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, щоб наблизитись до суті поняття методологічної культури учня в контексті навчально-пізнавальної діяльності, потрібно спочатку зупинитися на поняттях “культура”, “методологія”, “навчально-пізнавальна діяльність”.

Із багатьох дефініцій поняття культури у даному контексті, на наш погляд, доцільно вибрати наступне визначення: культура – сукупність способів і прийомів організації, реалізації та поступу людської життєдіяльності, способів людського буття [10, 313]. У новітніх дослідженнях з методології знаходимо, що методологія – це “вчення про організацію діяльності” [12, 20]. Термін методологія» обов’язково передбачає вживання терміна “діяльність”. Кожний з видів діяльності не може існувати без своєї методології. На це звертав увагу Е. Юдін: “Методологія, яка трактується у широкому значенні цього слова, є вчення про структуру, логічну організацію, методи і засоби діяльності. У такому розумінні методологія утворює необхідний компонент будь-якої діяльності, оскільки остання стає предметом усвідомлення, навчання і раціоналізації” [12].

Отже, із сказаного випливає, що методологічна культура суб’єкта діяльності – це здатність організовувати і здійснювати власну діяльність. Відповідно, методологічна культура учня – це здатність організовувати і здійснювати власну навчально-пізнавальну діяльність.

Найбільш поширеним в педагогічній літературі [5; 8] є розуміння методологічної культури як результату рефлексії діяльності. Рефлексія направляє мислення на усвідомлення і осмислення власної діяльності, є джерелом нового знання як про форми, засоби, процедуру, так і про предмет та засоби діяльності. Отже, методологічна культура учня – це особлива форма його свідомості, жива, тобто пережита, переосмислена, вибрана і побудована самим учнем у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності методологія саморозвитку. З іншого боку, методологічна культура – це здатність прогнозувати й конструювати власну навчально-пізнавальну діяльність, здійснювати рефлексію навчально-пізнавальної діяльності, діагностику її результативності щодо здобування і застосування нових знань.

Зрозуміти зміст методологічної культури учня можна лише “розглянувши” її крізь призму поняття навчально-пізнавальної діяльності. Навчально-пізнавальна діяльність – це специфічний вид діяльності, суб’єкт якої (учень) є одночасно і її об’єктом. Як будь-яка діяльність, вона має прямий і побічний продукт. Прямий продукт навчально-пізнавальної діяльності – це зміни самого учня, які проявляються у здобутті нових знань, умінь, навичок, компетентностей та інших психологічних новоутворень мотиваційного, ціннісного, етичного, естетичного, світоглядного змісту. Отже, у суб’єктивному сенсі методологічна культура є інтегральним продуктом навчально-пізнавальної діяльності (психологічним новоутворенням). Вона не може бути відчужена від суб’єкта діяльності і є його характеристикою. З іншого боку, у структурі навчально-пізнавальної діяльності методологічна культура є її засобом, регуляторним і організуючим чинником. Виходячи із суті навчально-пізнавальної діяльності, методологічна культура є також її внутрішнім предметом, який у процесі цієї діяльності формується, удосконалюється, переходить на інший, вищий рівень розвитку.

Візьмемо до уваги й те, що навчально-пізнавальна діяльність є різновидом загального процесу пізнання, ґрунтується на спільних з процесом пізнання закономірностях і тому має з ним схожість у структурі діяльності, методах та прийомах мислення тощо. Відповідно, пізнання школяра, спрямоване на оволодіння результатами наукового пізнання, не може розвиватись на методологічних засадах, які відрізняються від тих, що складають основи розвитку самої науки [2].

Узагальнення викладених міркувань, результати аналізу літературних джерел та практичного досвіду вивчення природничих предметів у загальноосвітній школі дали можливість запропонувати цілісну дидактичну модель методологічної культури учня. Ця модель включає такі базові структурні компоненти: *ціннісно-мотиваційний; гносеологічний; предметно-змістовий; інформаційно-комунікативний; морально-етичний; операційно-діяльнісний; креативний; естетичний, організаційно-рефлексивний; продуктивний (діяльнісний досвід).*

Ціннісно-мотиваційний компонент відображає мотивацію і ціннісну орієнтацію учнів, спрямовану на стимулювання процесу успішної навчально-пізнавальної діяльності. Це проявляється у відчутті обов’язку, відповідальності, зацікавленості, розуміння особистої значущості навчально-пізнавальної діяльності. Розрізняють мотиви зовнішні та внутрішні. Зовнішня мотивація навчально-пізнавальної діяльності характеризується загальноприйнятою суспільною нормою, досягнення якої ставиться перед суб’єктом з боку суспільства (в особі учителя), умовами в яких відбувається процес навчання тощо. Внутрішні мотиви супроводжуються самим суб’єктом навчання, його переконаннями, прагненнями до самоосвіти і самовиховання і т. ін. [1]. Пізнавальна мотивація і відповідна ціннісна орієнтація є запорукою позитивного ставлення до навчання, допомагає у подоланні байдужості, забезпечує необхідні вольові зусилля в ході вирішення пізнавальних проблем.

Гносеологічний компонент. Його основу складають розуміння змісту та суті процесу пізнання та методологічні знання, предметом яких є загальнонаукові методи теоретичного пізнання: моделювання, ідеалізація, формалізація, аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, аналогії та ін.; методи нижчого рівня узагальнення, так звані природничо-наукові, якими користується вужче коло наук, насамперед, природничі науки. Це спостереження, передбачення, уявний експеримент, експериментальний метод в цілому, а також методи нижчого рівня узагальнення, що використовуються при розв’язувані більш вужчого кола пізнавальних задач. Гносеологічний компонент передбачає володіння орієнтувальною основою пізнавальних дій.

Предметно-змістовий компонент включає систему теоретичних знань, що формуються у процесі вивчення природничих предметів. Це знання змісту, або ще їх називають предметними знаннями. До структурних елементів цих знань відносяться явища, факти, поняття, принципи, закони, закономірності, досліди, наукові теорії, уявлення, величини тощо.

Інформаційно-комунікативний компонент характеризує здатність учня до співпраці в умовах навчально-пізнавальної діяльності. Здатність застосовувати у конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з оточуючими людьми, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями, здатність учня використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань;

Морально-етичний компонент методологічної культури як регулятивного чинника відображає морально-етичну складову навчально-пізнавальної діяльності, зокрема у її творчому аспекті. Особливо, якщо оцінювати творчість з точки зору психології вчинку, тобто дії, яка має моральний підтекст. Моральні якості особистості в структурі творчих здібностей виконують важливу і специфічну функцію. Вони відображають ті етичні норми та ідеали особистості, моральні почуття і потреби, які виконують важливі регулятивні функції у цілісному процесі функціонування творчих здібностей [1].

Операційно-діяльнісний компонент відображає процесуальний аспект навчально-пізнавальної діяльності, зокрема здатність виконувати навчально-пізнавальну діяльність, як цілісний процес, на рівні певної сукупності дій і операцій. Відображає здатність учня застосовувати на практиці методи, способи та прийоми наукового пізнання. Він характеризується відповідними пізнавальними і практичними уміннями – знаннями в дії. Ці пізнавальні дії складаються з окремих операцій, що виконуються у певній послідовності.

Креативний компонент об'єднує в собі креативні якості та здібності особистості, які проявляються у процесі творчої навчально-пізнавальної діяльності під час складання і розв'язку творчих навчально-пізнавальних задач в умовах обмеженої інформації, пошуку стратегій, оригінальних підходів, заснованих на домінуванні механізмів інтуїтивного мислення.

Естетичний компонент відображає сукупність естетичних якостей учня, які сприяють успішній навчально-пізнавальній діяльності. Це насамперед здатність керуватися у процесі виконання навчально-пізнавальної діяльності й оцінці її результатів естетичними принципами краси, гармонії, простоти, симетрії, а також здатність керуватися ними у налагодженні міжособистісних стосунків під час колективної діяльності.

Організаційно-рефлексивний компонент характеризує здатність учня до самоорганізації і самокерування у процесі навчально-пізнавальній діяльності. Це насамперед: цілепокладання і цілеспрямованість, планування, моделювання, самооцінка, самоконтроль, рефлексія і корекція власної діяльності.

Продуктивний компонент (діяльнісний досвід). Цей компонент відображає суб'єктивний досвід навчально-пізнавальної діяльності. Продуктивний компонент є головним в ієрархії базових компонентів, оскільки у процесі навчально-пізнавальної діяльності, що здійснюється відповідно до певної процедури, суб'єкт пізнання здобуває певний досвід, що, власне, і є продуктом пізнавальної діяльності. У дільнісному досвіді синтезуються усі інші компоненти методологічної культури. У результаті рефлексії дільнісного досвіду відбувається розвиток ("добудова") усіх інших компонентів.

Очевидно, що методологічна культура є цілісним утворення (системою), де системоутворювальним чинником є ціннісно-мотеваційний компонент, а продуктивний компонент відображає емерджентну властивість системи.

Висновок. Підсумовуючи сказане зазначимо, що методологічна культура учня у контексті вивчення природничих предметів є важливою дидактичною категорією, компонентом природничої освіти, який визначає успішність навчально-пізнавальної діяльності. Вона не тільки є характеристикою суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності, але й предметом, засобом і прямим продуктом цієї діяльності, а також її регулятором. Методологічна культура характеризує здатність прогнозувати й конструювати власну навчально-пізнавальну діяльність, здійснювати її рефлексію, діагностику її результативності щодо здобування і творчого застосування нових знань.

Перспективи подальших досліджень. Отримані результати є основою для теоретичного обґрунтування та розробки цілісної дидактичної моделі формування методологічної культури учнів у процесі вивчення природничих предметів у загальноосвітній школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галатюк М.Ю. Розвиток навчально-пізнавальної компетентності старшокласників у процесі вивчення природничих предметів: дис. … канд. пед. наук: 13.00.09 / Михайло Юрійович Галатюк. – Рівне, 2012. – 295 с.
2. Галатюк Ю.М. Система методологічних знань як засіб і продукт творчої діяльності / Ю.М. Галатюк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. – Коломия: ВТП "Вік", 2001. – Вип. 7. – С. 112-116.
3. Галатюк Ю.М. Творча навчально-пізнавальна діяльність у контексті стандарту освітньої галузі "Природознавство" / Ю.М. Галатюк // Імідж сучасного педагога. – 2007. – № 3(72). – С.13-16.
4. Галатюк Ю.М. Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми / Ю.М. Галатюк // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – № 8 (51). – Рівне: РДГУ, 2014. – С. 18-21.

5. Гоголева Ю.И. Педагогические условия становления методологической культуры учащихся: дис. … канд. пед. наук: 13.00.01 / Ю.И. Гоголева. – Псков, 2002. – 243 с.
6. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://old.mon.gov.ua/ua/activity/ education/56/692/state_standards/. – Назва з екрану.
7. Калошина И.П. Структура и механизм творческой деятельности / И.П. Калошина. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 168 с.
8. Лукашов В.С. Методологическая культура личности: Понятие, структура, пути формирования (на материале подготовки военных инженеров): дис. … доктора философ. наук: 22.00.06 / В.С. Лукашов. – СПб., 1999. – 275 с.
9. Новиков А.М. Методология / А.М. Новиков, Д.А. Новиков. – М.: ИНТЕГ, 2007. – 668 с.
10. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002.– 742 с.
11. Сподін Л.А. Нова парадигма освіти України у ракурсі філософського аналізу / Л.А. Сподін // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2008. – Вип. 130. – С.330-334.
12. Юдин Э.Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологические проблемы современной науки / Э.Г. Юдин. – М.: Наука, 1978. – 392 с.

Т.Ю. ГАЛАТЮК. СОДЕРЖАНИЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ УЧЕНИКА В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОЙ ПАРАДИГМЫ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме. *В статье рассматривается содержание понятия методологической культуры в контексте естественнонаучного образования, определены ее основные компоненты и связи между ними. Показано, что методологическая культура является важной дидактической категорией, компонентом естественнонаучного образования, определяющим успешность учебно-познавательной деятельности.*

Ключевые слова: *методологическая культура, учебно-познавательная деятельность, парадигма естественнонаучного образования, дидактическая категория.*

T.Y. HALATYUK. CONTENT OF PUPIL'S METHODOLOGICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF MODERN PARADIGM OF SCIENCE

The summary*. The article deals with the meaning of pupil's methodological culture in the context of Science; its basic components and relationship between them are identified. It is demonstrated that methodological culture is an important didactic category and the Science component that determines the success of educational and learning activities.*

Key words*: methodological culture, educational and learning activities, Science education paradigm, didactic category.*

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф., член-кор. АПСН І.В. Малафіїк

Одержано редакцією 19.05.2016 р.

УДК: 373. 5. 017. 4: 159. 923

Р.Л. СОЙЧУК

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕФЛЕКСИВНО-ЕКСПЛІЦИТНОГО МЕТОДУ У ВИХОВАННІ НАЦІОНАЛЬНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Резюме. *У статті актуалізовано проблему виховання національного самоствердження в учнівської молоді як запоруки становлення громадянського суспільства в Українській національній державі. Розглянуто сутність рефлексивно-експліцитного методу, розробленого академіком І.Д. Бехом. Схарактеризовано особливості застосування найновішого розвивального методу у вихованні національного самоствердження особистості, який зорієнтований на здобуття позитивного поведінкового досвіду та глибинне занурення в особистісну самосвідомість вихованця.*

Ключові слова: *національне самоствердження, учнівська молодь, рефлексивно-експліцитний метод, виховання, потреби, рефлексія, нація, Українська держава.*

Постановка проблеми. Суспільно-політичні трансформації, які відбуваються в Україні та у світі, загострюють проблему ствердження національної держави. Відстоювання українцями державної незалежності й самостійності та національних інтересів, захист від російської імперської агресії й водночас розбудова громадянського суспільства та входження до світового співтовариства зобов'язує вітчизняну освіту і науку забезпечити виховання громадянина Української держави, демократа, гуманіста, духовно-моральної особистості, що прагне до національного самоствердження. Чільне місце серед зазначених завдань посідає виховання ціннісного ставлення до Іншого, громади, народу, держави, нації.

Національне самоствердження особистості варто розглядати як інтегративну суспільно-моральну цінність, яка проявляється в усвідомленні себе членом нації, характеризується прагненням до морального самовдосконалення і відданістю Українській державі, народу та шанобливим ставленням до всіх етносів, які становлять українську націю, готовністю солідарно відстоювати незалежність та цілісність держави, визначається вміннями компетентно сприяти розбудові України як національної держави.

© Р.Л. Сойчук, 2016